

որ նա չի հետևում մեքենական կերպով միայն սովորական, ընդունուած ձևերին, այլ ստեղծագործում է ուրոյն, անհատական եւ կենցաղական գծերով եւ արտայայտութիւններով, եւ դորանով բարձրացնում իւր նկարների գեղարուեստականի հետ եւ պատմական-ազգագրական մեծ արժէքը: Բայց նոյն իսկ ընդհանուր հետեւողութիւն եւ բնոյթ կրող մանրանկարների մէջ, թէ խորանազարդերի եւ թէ աւետարանիչների պատկերների, արտացոլում են նկարչի անհատական կարողութիւնն ու շնորհքը. գոյներն էլ լուրջ եւ իրենց տըպաւորութեամբ համապատասխան պատկերագրութեան մէջ արտայայտուած մտայնութեան եւ հոգեբանութեան:

Բայց անցնինք փաստական ցուցումներին. 8ր. եւ 9ա. (պատկ. 1) խորանների լուսանցքներում նկարելով ձուկ բերող Շերենիկի, անանուն սպասաւորի, ինչպէս եւ երկու վանականների պատկերը, գաղափար է տալիս մեզ ժամանակակից հասարակ դասակարգի, երիտասարդ քաղաքացու եւ վանականների զգեստաւորութեան մասին. աշուղի նկարով 15ա. (պատկ. 2) տարազի հետ սաղի, փռուածքի կամ կապերտի, բանաստեղծական մտայնութեան մասին, անկախ աւանդութիւնից, իւր ազատ կամքով: Այս պատկերների մէջ, տարազի որոշ մասերի նմանութիւնը միմեանց հետ, որ մենք մատնանշել ենք նկարագրութեան ժամանակ, ինչպէս անանուն սպասաւորի եւ աշուղի գլխարկների նըմանութիւնը, Շերենիկի եւ ծառի վերայ բարձրացած, աղջիկների հետ խօսող երիտասարդի զգեստի եւ կօշիկների նմանութիւնը են. անհերքելի ապացոյց են, որ նրանք առնուած են ժամանակակից կեանքից, տարազի պէս պէս ձևերի հետ, գաղափար տալով եւ նրանց կտորների, կերպասների եւ ծաղկաւոր չիթերի մասին:

Խորանների կողքերից ոճաւորած թըռչունները՝ 9ա. 10բ. 11ա. 14բ., ծառերը՝ 10բ. 11ա. 14բ. 15ա. 16բ. (պատկ. 1, 2) խորանների սիւներն իրենց ձևերով եւ օրնամենտացիայով, բուսական զարդարանքները պահում են իրենց վերայ նկարչի ուրոյն գրոշմը եւ հայ-արեւելեան արուեստի առանձնայատկութիւնները, ընդհանուր ձևակերպութեամբ աւանդական լինելով

հանդերձ: Աւետարանիչների հագուստը, նստուածքը, գրելու եղանակը, գրական ու սեղանը հետեւողութիւն է ընդհանրացած աւանդութեան, բայց աթոռի, սեղանի, գործիքների եւ անօթների, ճարտարապետական եւ շրջանակների դրաֆիկ զարդարանքների մէջ արտացոլում է տեղական բնոյթն ու արուեստը: Տեսէ՛ք, Խրչափ գեղեցկութիւն եւ շնորհալիութիւն կայ աւետարանիչների հագուստի եւ ծաղկածքների մէջ, գէմքերի արեւելեան արտայայտութեան, մազերի անփոյթ թափվածութեան մէջ (պատկ. 5, 6, 7). Յովհաննու մանրանկարը Պրոխորոնի հետ ամենից աւելի է կրում աւանդութեան ազդեցութիւնը, բայց այստեղ էլ ճարտարապետական շէնքը զուտ հայկական է, բոլորակ եկեղեցի, կեղծ սիւների վերայ հաստատուած կամարների ներքոյ լուսամուտներով եւ աղեղնամէջերով, գմբէթի թմբակով եւ վեղարով (պատկ. 8):

Զօնի կամ ընծայաբերութեան մանրանկարը (17ա. պատկ. 5) նոյնպէս մեզ տալիս է անհատական բնոյթ կրող հանգամանքներ. պատկերների ընդհանուր ձևն ու դասաւորութիւնը՝ Յիսուս մէջ տեղ եւ աւելի բարձր հասակով, երկու կողմից աւետարանի ընծայաբերող եղբայրները՝ Սահակ կրօնաւոր եւ Առաքել. աւելի փոքր հասակով, ընդհանրացած էր արեւելքում եւ բիւզանդական նման պատկերագրութեան մէջ, բայց այստեղ թէ ընդհանուր մանրանկարը եւ թէ, մանաւանդ երկու եղբայրների, պատկերները տալիս են անհատական եւ պատմական արժէք ունեցող գծեր, տարազ: Սահակ կրօնաւորը, թէեւ բիւզանդականի մէջ եւս ընդհանրացած զգեստաւորութիւն ունի, բայց գէմքն ու վեղարը տեղական է եւ անհատական. Առաքելի պատկերը տալիս է մեզ ԺԳ. դարու Անեցու տարազն առանց վերնազգեստի: Իսկ Յիսուսի գէմքի եւ խաղաղ ուղեւորի, վեհափառական կիցուածքի եւ հասակի եւ անդամների համաչափութեան մէջ գեղարուեստական մի բարձր գործ ունինք մեր առաջ:

Բայց ամենից աւելի ուշագրուել Յիսուսի մուտքն է Երուսաղէմ (16ա. պատկ. 3), որ ամենեւին չի նմանում աւանդական պատկերացումներին, այլ ամբողջապէս նկարչի